

בעזהש"ת

והמשכילים יזחרו קוהר הרקיע

גליון שבועי

והמשכילים יזחרו

שיעורים בספר הזוהר
— על התורה והמועדים —
ע"י הרב יצחק לאווי שליט"א

גליון כ"ג • שבת זכור תשפ"א

לשמיעת וצפיה בשיעורים, וכן לשאר שיעורים וכתבים, ולהרשמה לקבלת ערכונים
שבועיים באימייל

yitzchoklowy.com

זוהר מאמר פקדתי את אשר עשה עמלק

ו

פרק א - גודל טומאת עמלק

- ו קושי מלחמת עמלק משאר מלחמות העמים
- ז עמלק ארב על פרשת דרכים כנחש
- ז עמלק ארב למעלה לטמא את המקדש ולמטה לטמא את ישראל בקרי
- ז גם לבלעם נגלה בקרי
- ז אלהים הקרה לבלעם מדרגת אלהים של הטומאה
- עמלק הזמין לישראל את הנחש מלמעלה ואלמלא לחם משה מלמעלה ויהושע מלמטה לא יכלו לו.
- ח עמלק ביקש לעקור אות הברית הרמז בפקידה

ח

פרק ב - הפרדת הקיני מתוך עמלק

- ח הקיני הלכו מיריחו לתחום עמלק
- ט הצדיקים נתפסים בעון הדור
- ט אלמלא ערב רב לא נענשו ישראל בעון העגל
- ט בתחלה נאמר מאת כל איש לכלול ערב רב שהוא קליפה עם המוח שהוא ישראל

שיעורים על הזוהר

יא	הזכירה הקודמת לעשייה ואל תהי צדיק הרבה
יב	פקדתי הוא זכור של ה'
יג	להקדים זכירה בשבת שלא תהיה מחיית עמלק מעשה חול
יד	טענת עמלק שהברית אפשרי בשמים ונשכח בארץ
טו	מחית עמלק בחרב נוקמת נקם ברית
טז	קושי מלחמת עמלק שהוא המלחמה בקליפה עצמה
טז	גם בהתגלות אלוהית יש בחינת ויקר ויש להיזהר ממנו
יז	וישמע יתרו מול שכחת עמלק

פקדתי את אשר עשה עמלק

זוהר פרשת ויקהל חלק ב' דף קצ"ד, ב – קצ"ה, ב

אור יקר פרשת ויקהל סימן א'.

הסולם פרשת ויקהל אות א' – אות ח'

פרק א - גודל טומאת עמלק

(שמות ל"ה, א) ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם וגו'.

רבי חייא פתח: (שמואל א ט"ז, ו) ויאמר שאול אל הקני לבו סורו רדו מתוך העמלקי פן אוסיפך עמו ואתה עשית חסד עם כל בני ישראל בעלותם ממצרים וגו' (והוא הפמרת שבת זכור, החל סביבות פרשיות אלה).

▲

קושי מלחמת עמלק משאר מלחמות העמים

תא חזי: מה כתיב בעמלק? (שם פסוק ב) פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל אשר שם לו בדרך. קודשא בריך הוא בכלהו קרבין דעבדו שאר עמין לגבייהו דישראל, מאי טעמא לא אקשי קמיה כהאי קרבא דעבד עמלק לגבייהו?

אלא ודאי קרבא דעמלק הוה בכל סטרין לעילא ותתא. דהא בההוא זמנא אתתקף חויא בישא לעילא ואתתקף לתתא.

ב.

עמלק ארב על פרשת דרכים כנחש

מה חויא כמין על פרשת ארחין (ככתוב בראשית מ"ט י"ז, יהי הן נחש עלי דרך, וכתוב משלי ל, י"ט דרך נחש עלי צור), אוןף הכא נמו עמלק חויא בישא הוה לגביהו דישראל, דכמין לון על פרשת ארחין, דכתיב אשר שם לו בדרך בעלותם ממצרים (ותרגם יונתן: דכמן ליה באורחא).

ג.

עמלק ארב למעלה לטמא את המקדש ולמטה לטמא את ישראל בקרי

כמין הוה לעילא לסאבא מקדשא, וכמין הוה לתתא לסאבא לישראל. מנא לין? דכתיב (דברים כ"ה, י"ז) אשר קרך בדרך. כתיב הכא אשר קרך, וכתיב התם (דברים כ"ג, י"א) אשר לא יהיה מהור מקרה לילה (וכן פירש רש"י אשר קרך לשון קרי וטומאה).

ד.

גם לבלעם נגלה בקרי

ועל דא בבלעם כתיב (במדבר כ"ג, ד') ויקר אלהים אל בלעם. ויקר – לישנא דמסאבא נקמ (כפירוש רש"י שם מבראשית רבה לשון טומאת קרי. קשר בלעם ועמלק עיין שופטים ו, ג: ועלה מדין ועמלק. ובוהר בלק חלק ג' קצר, א ורעיא מהימנא כי תצא חלק ג רפא, ב).

ה.

אלהים הקרה לבלעם מדרגת אלהים של הטומאה

ואי תימא, הא כתיב אלהים? אלא קב"ה אומין ליה ההוא אתר דמסאבא לאסתאבא ביה בההוא דרגא דאיהו אתרבק לאסתאבא.

מה עבד בלעם? איהו חשיב באינן קרבנין לסלקא לעילא, מיד זמין ליה קודשא בריך הוא ההוא אתר, אמר ליה: הא מסאבו לגבך כמא דאתחוי לך, ועל דא ויקר אלהים אל בלעם.

ו.

עמלק הזמין לישראל את הנחש מלמעלה ואלמלא לחם משה מלמעלה ויהושע מלמטה לא יכלו לו.

כגוונא דא אשר קרך בדרך – אומין לגבך ההוא חויא בישא לעילא לסאבא לבל סטריין.

ואלמלא דאתקיף משה לעילא, ויהושע לתתא לא יכילו ישראל ביה (וביאור מדרגות משה ויהושע במלחמת עמלק ראה בוהר בשלח ס"ה, ב – ס"ו,א)

ז.

עמלק ביקש לעקור את הברית הרמוז בפקידה

ובגין כך קודשא בריך הוא נטיר ההוא דבבו לדרי דרין. מאי טעמא? בגין דחשיב לאעקרא את קיימא מאתריה (כמ"ש רש"י בפסוק ויגב ממדרש תנחומא שהיה חותך מילות וזרק כלפי מעלה. וכך מפורש בוהר בשלח ס"ה, ב).

ובגין דא פקדתי – בפקידה, דהא תמן אתרמיז רזא דאת קיימא קדישא (עי' מדרשים שעמדו על לשון פקדתי, בראשית רבה נ"ב, ה ועוד. ועי' זוהר ויצא קנט, ב שפקד פקדתי הוא זכירת הברית).

פרק ב - הפרדת הקיני מתוך עמלק

ח.

הקיני הלכו מיריחו לתחום עמלק

תא חזי: מה כתיב (שמואל א ט"ז, ו) ויאמר שאול אל הקני. מאן קני? דא יתרו (רש"י).

וכי מאן יהיב בני יתרו הכא למהוי דיוריהון בעמלק, והא ביריחו הוו שראין? (ככתוב בשופטים א, ט"ז וכמו שמצטט להלן. וכן הקשו המפרשים עי' רש"י ורד"ק)

אלא כתיב (שופטים א, ט"ז) ובני קני חתן משה נסעו מעיר התמרים במדבר יהודה וגו', ומתמן שארו בתחומא דעמלק עד ההוא זמנא דאתא שאול מלכא דכתיב ויסר קני מתוך עמלק. (והטעם פירש רש"י ממדרש שהלכו למדבר ללמוד

תורה מיעבין, וכן הובא בוהר ויקרא ט, א ועיי"ש ביאור שבת יתרו לעומת עמלק)

ב.

הצדיקים נתפסים בעון הדור

בגין דהא בזמנא דחייביא אשתכחו, אינון זכאין דאשתכחו ביינייהו יתפסון בחוביהון, והא אוקמוה (שבת לג, ב צדיקים נתפסים בעון הדור ובוהר ולא מצאתי כרגע).

ג.

אלמלא ערב רב לא נענשו ישראל בעון העגל

כגונא דא אלמלא ההוא ערבוביא דאתחברו בהו בישראל לא אתענשו ישראל על עובדא דעגלא.

ד.

בתחלה נאמר מאת כל איש לכלול ערב רב שהוא קליפה עם המוח שהוא ישראל

ותא חזי: מה כתיב בקדמיתא (שמות כ"ה, ב) מאת כל איש אשר ידבנו לבו, – לאכללא כלא, בגין דבעא קודשא בריך הוא למעבד עובדא דמשכנא מכל סטרין מוחא וקליפה, ובגין דהו אינון ערב רב כגווייהו אתמר מאת כל איש אשר ידבנו לבו, לאכללא לון בינייהו דישראל דאינון מוחא, וכלהו אתפקדו.

ה.

בעגל נפרדו ערב רב בחמאם ונבדלו מן המשכן

לבתר סטא זינא לויניה, ואתו אינון ערב רב ועבדו ית עגלא וסטו אבתרייהו אינון דמיתו וגרמו לון לישראל מותא וקמולא. אמר קודשא בריך הוא מכאן ולהלא עובדא דמשכנא לא יהא אלא מסטרא דישראל בלחודייהו.

מיד ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם וגו' קחו מאתכם תרומה – ודאי ולא כקדמיתא מאת כל איש אשר ידבנו לבו.

ו.

ויקהל משה – ייחד אותם מן הערב רב

ויקהל משה – מאן אתר כניש לון? אלא בגין דהוו אינון ערב רב בנייהו
אצטריך משה לאכנשא לון וליחדא לון מביניהו.

שיעורי זוהר זכור

הזכירה הקודמת לעשיה ואל תהי צדיק הרבה

להקדים זכירה
בשבת שלא תהיה
מחיית עמלק מעשה
חול

ב.

הוי אומר שלא די לעשות את מחיית עמלק, אבל הוא זוקק הקדמת זכירה למעלה ולמטה. כאשר למדנו שכל קריאת ד' פרשיות הם התעוררות זכרון קדוש שהוא הזכרת דבר הקדושה בתוך הסדר הרגיל של שבת וחולו של שבת, וכל ארבעת הפרשיות הם הזכרות להביא שקלים ופרה אדומה וכו', בולט ביניהם שבת זכור שהוא על שם הזכירה בעצמו, הזכירה הקודמת לעשיה של פורים ושל מחיית עמלק כאשר אמרו שיש לקרוא שבת זכור קודם הפורים בדווקא בכדי להקדים זכירה לעשיה.

ג.

הזמן הראוי לזכירה זו הוא בשבת,

פקדתי הוא זכור של

ה'

א.

כה אמר הויה צבאות פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל אשר שם לו בדרך בעלותו ממצרים. פסוק זה הוא צידו השני של מצוות זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים אשר קרך בדרך וגו'. פסוק זה שאומר ה' צבאות לשמועל מהדהד את פסוק הציווי בספר דברים ועוקב אחריו בכל פרטיו. כאשר נצטוו ישראל זכור כך אומר ה' זכרתי, פקדתי, כאמרם פקדונות הרי הן כזכרונות. כפי שישראל מצווים לזכור ושוב למחות כך ה' נזכר ושוב ציוה למחות.

מענת עמלק שהברית אפשרי בשמים ונשכח בארץ

ה.

התורה עומדת על הזכרון, וזכרון הראשון של התורה הוא זכירת יציאת מצרים, למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך. כנגד זה בא עמלק, אשר הוא הראשון ששכח את יציאת מצרים, ושם לו בדרך בעלותו ממצרים וקירר את האמבטיה הרותחת, הרי קליפת עמלק מתנגדת לעצם הזכירה עצמו.

ו.

ומה טוען עמלק בשכחה זו? הוא אינו כופר במציאות יציאת מצרים. הרי ראו כל העמים. וכנגד זה אין זכרון יציאת מצרים לדעת שהיה יציאת מצרים. אבל עמלק לא זוכר את יציאת מצרים. הוא טוען יפה מאד שהיה פעם יציאת מצרים, או שיש בעולמות עליונים הזכרות גדולות וקדושות, אבל כאן איננו פסח, לא כל השנה שבת היום פסח היום, העולם הזה הוא העולם של כוחי ועוצם ידי ועל חרבך תחיה, ובאמת הצליח בכך. הרי כאשר ניח משה ידו וגבר עמלק. ויזנב בך את כל הנחשלים. כי תמיד

שכן נאמר זכור את יום השבת לקדשו, והשוו במדרש זכירת השבת לזכירת מעשה עמלק. כי כל דבר שנאמר בו זכור פירושו זכרהו מאחר שבא להשכיחו, וכאשר מסיים בזכור לא תשכח, שהוא כפל לשון, אבל הענין כי כאשר אומרים שיש לזכור היינו שיש כאן דבר העלול להישכח, שאינו קיים בתוך התפיסה הרגילה של העולם הזה, וחייבים לזכור אותו שלא יישכח בינינו.

ד.

ולפי שמחיית עמלק איננו דבר רגיל הקיים בתוך מהלכי העולם הזה, ולפי שעשיית הפורים איננו דבר רגיל הנתפס בדרכי הקיום של העולם הזה, אבל הוא רדיקלי ואחר לגמרי, כנאמר עד דלא ידע, שפירושו הוא שיש כאן דעת עליונה על הדעת הרגילה ולא שהוא שגוען בלי דעת כלל, לפיכך חייבים להקדים לה תמיד זכירה. והעושה מעשה מחיית עמלק טרם זכר את אשר עשה עמלק לא יצא ידי חובתו כי אז יהיה מעשהו ריק וקיים בעולם השכחה, וניתנה לנו השבת לפני פורים לזכור שאין הפורים דבר רגיל שאפשר לקיימו באופנים מחולנים אבל הוא דבר קדוש למעלה מקדושת יום השבת, ובתוך זכור את יום השבת לקדשו יש עוד זכור את אשר עשה לך עמלק.

מחית עמלק בחרב נוקמת נקם ברית

ח.

ולפי שעיקר מחיית עמלק איננו למחות את זכר עמלק הממשי בלבד אלא למחות את שכחת הברית ולקיים את הברית, לפיכך צריכים המתנה רבה וגדולה לוודא שמחיית עמלק שנעשה תהיה באופן של פקידת הברית. כי בוודאי לפעמים יש סכנה והבא להרגך השכם להרגו, אומר עמלק העולם הזה הוא העולם של על חרבך תחיה, יש כנגד זה עצה להביא חרבות משלנו, וכך עשה יהושע ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב. אבל החלשה זו איננו ניצחון הוא דחיה זמנית לדחות את הסכנה ואיננו מחיית עמלק כלל. כי להגן על עצמנו בחרב הוא דבר מוכרח בעולם הזה אבל אינו מגיע לכל עיקר הרעיון של זכרון הברית שהוא שהצדק והאמת תנצח את הכח.

ט.

כנגד על חרבך תחיה שהוא חרב שכחת הברית, חרב הכורת בריתות וזורק כלפי מעלה, כאשר שכלה נשים חרבך. ישנו חרב נוקמת נקם ברית. הוא חרב להויה ולא חרב של ידי עשו. רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם. הוא חרבו של השם הויה עצמו

ישנם נחשלים מכח מציאות העולם הזה גם אחרי הפסח ויציאת מצרים ובאמת יש לעמלק מקום לשלוט עליהם והוא איננו סובר שניתן לזכור את יציאת מצרים כל ימי חיך.

ז.

כל עיקר יציאת מצרים פקידה היתה, פקד יפקד אלהים אתכם, פקדתי אתכם ואת העשוי לכם במצרים. והפקידה הוא זכירת הברית והפעלתה. ולפי שעמלק רוצה לבטל את הברית הוא מזנב את הנחשלים כורת מילות וזורק כלפי מעלה. הרמז בזה שהוא מודה שכלפי מעלה תיתכן ברית אבל העולם הזה איננו העולם של זכירת ברית אלא של שכחת ברית, של קרי ופגם הברית שהוא הולדת הדברים במקרה ושלא בכוונה של ברית. וכנגד זה פקדתי את אשר עשה עמלק. שהוא עיקר הברית לאחד שמים וארץ.

שלא יכל לסיימה בזמן ונדחה לזמן התיקון השלם כאשר יהיה השם שלם והכסא שלם. והרי עם הרבה גוים ומתנגדים ידענו להסתדר עוד בטרם היה השם שלם והוא כל ההיסטוריה שלנו והוא שעמדה לאבותינו ולנו וכו', ומה קרה בעמלק שאפילו משה רבינו שלא הפסיד בקרב בחייו הפסיד כלפי עמלק ולא ניצח אותו ואף לא לחם בו ישירות אלא על ידי יהושע ולא ניצחו. והלא דבר הוא.

ב. ב.

בדרך עבודה קל לצייר את ההבדל. ישנם כל מיני דברים רעים בעולם מידות רעות אנשים רעים עוול וחוסר יושר. בשביל לנצח איזה עוולה פרטית או איזה מידה רעה פרטית אין צורך לבטל את מושג הרוע עצמו. אין צורך להנחיל באמת בעולם שהאמת חשובה יותר מהכח. אפשר פשוט להכניע את הכח לצד הטוב ולא לצד הרע. בלשון הקבלה בכל פעם שיש מלחמה עם גוי אפשר להוריד את שר האומה למעלה ושוב להשפיל את העם שהוא מנהיג למטה. ושר האומה עלול להסכים לכך כלומר אפשר להכניע אותו במובן זה. כך אפשר לעקור את מידת העצלות על ידי גאווה וכבוד או ללמוד תורה שלא לשמה.

יד על כס יה והוא כח הברית להמשיך את השכינה בעולם הזה.

י.

והיה בהניח ה' אלהיך לך מכל אויבך מסיבב, אז דווקא תמחה את זכר עמלק. ולא קודם לכן. והוא רמז לשבת שהוא יום הניח ה' אלהיך לך מעצבך ומרגזך. שעל ידי שניכנס בשבת לעולם של זכירת הברית נוכל אחריה למחות את זכר עמלק. [ודע כי בהניח הוא כאשר יניח משה ידו וגבר עמלק ודוק]

קושי מלחמת עמלק שהוא המלחמה בקליפה עצמה

א. א.

בזה אפשר להבין את הקושי הגדול של מלחמת עמלק על ה' עצמו. והרי עם כמה שונאים וקטרוגים ועמים שונים נלחמו ישראל במצרים ובסיוחון ועוג ובמלכי כנען, ולעולם אין זה נראה דבר כזה קשה על ה'. אכן לפעמים אין מנצחים כאשר אין זכות אבל בשום אויב אחר לא הובטחה הבטחה ונשבעה שבועה מיוחדת אמחה את זכר עמלק. ששבועה זו מראה שמחייט עמלק קשה לפני הקב"ה עד

שלא חיכו עד אשר יניח ה' לך מכל אויביך מסביב למחות את זכר עמלק. כי עבודה יקרה זו של ביטול הכל בשורש אל האינסוף אי אפשר לה להיעשות בשום אופן שלא לשמה או בשום נגיעה של מעשה אנושי בכלל, כי ברגע שאתה עניו שלא לשם שמים אינך עניו כלל. ולפיכך צריך זהירות גדולה בגישה אל עבודה כזו שלא יחליפנו באיזה מידה רעה פרטית ונמצא עיקר חסר מן הספר.

מ"ו.

סיפרו שנשאל הבעל שם טוב את מי יקבלו כרבי אחריו וענה שישאלו אותו עצה למידת הגאות והפניות ואם יענה בעצה ידעו שלא הוא הרב. כי באמת כל דבר שאפשר לומר כעצה נגד עמלק עצמו לא ייתכן לעשות עצה עבורו כי העצה אינו אלא הדבר עצמו לא להתגאות ולא לשכוח את ה' ולהחליף את זה בכל מידה אחרת הוא עקירת הדבר עצמו ולפיכך במוכן מסוים אפשר לומר שדווקא אחרי שיניח לך מכל הרעות האחרות אז אפשר להלחם בקליפת עמלק.

נ"ג.

אבל כאשר מדברים על עצם הרעיון שאין דבר חשוב אלא האמת והאלוהות, שהוא קיום הברית, אין שום דרך לעקור את הרוע הזה בדרך אגב על ידי הבאת כח אחר שיכניע את הכח המוביל לרע. כי ככל שיכניע את זה בדרכי העולם הזה הרי לא פעל את הנקודה כלל, וחבל להתעסק בזה. לכן אין הכנעת עמלק השורשית אפשרי אלא בביטול מציאות הקליפה בכלל, כאשר ימחה הרע בכלל. ובלשון הקבלה שרו של עמלק אינו שר פרטי אלא סמאל עצמו, ולפיכך אין אפשרות לנצח אותו עד שתבטל הרע במהותו.

ד"ד.

פעמים רבות עושה האדם חשבון מה לי להילחם בכל המידות הרעות הפרטיות הרי למדנו שיש שורש אחד לכל המידות הרעות ובספרי חסידות אמרו שהוא הישות ותחושת האדם שהוא נבדל מן האין סוף. אם כן למה לטרוח על תאוה זו ועל יצר זה מוטב להתבטל לא"ס ויתבטלו כל התאוות ממילא. ואמנם זו דרך עליונה וגבוהה מאד אפשרית בזמנים מיוחדים שיש בהם באמת ביטול הרע עצמו כמו פורים או שבת. אבל בדרך כלל ההולכים בדרך זה מגיעים לעיוותים יותר גדולים. והטעם הוא

ואולי מצינו בדרכי ההכנה של ישראל למתן תורה שנצטוו במצוות הגבלה ומצוות פרישה וכו'. אבל לא מצינו שיאמר מי מישראל או מנביאי אמת בגוף ראשון 'את שבע המזבחות ערכתי ואעל פר ואיל במזבח', כאילו הנה אני עשיתי את כל ההכנה ועכשיו תתגלה אלי. זו אינו דרך קדושה אלא דרך קרי וטומאה.

י"ח

היהודי היחיד שאמר פעם על עצמו 'הקימותי את דבר ה' היה שאול המלך כאשר אמר שמחה את עמלק כדין. אמנם לא מחה אותו. ומתוך שלא מחה אותו, בדיוק כמו שמשה ויהושע לא יכלו לסיים את מחיית עמלק, לכן נשאר לו מילים של עמלק שהם 'הקימותי את דבר ה'. הקדושה יש בה ענוה במובן כזה עמוק שהיא אפילו לא אומרת על עצמה שהיא ענוה וקיימה את דבר ה'. ולפי שמחיית עמלק דורשת בהניח לפיכך כל עוד שלא הגענו להנחה זו אפילו מחיית עמלק עצמה תיעשה באופן שהוא כמו עמלק ובלעם, ובזה נכשל שאול.

י"ט

במילים פשוטות אפשר לעבוד את ה' יותר מדאי. אמרו במדרש על שאול 'אל תצדק הרבה', אל תהיה

גם בהתגלות אלוהית יש בחינת ויקר ויש להיזהר ממנו

ט"ז

כאשר למדנו שעמלק עורר את הרע עצמו ממילת אשר קרך ופירשו בו לשון טומאת קרי, הרי ממי למדנו אשר קרי הוא דרך טומאה מבלעם שנאמר ויקר אלהים אל בלעם. ובאמת שמקור זה קשה ביותר שהרי לא נאמר אשר בלעם נטמא אלא ממש התגלות אלהים אל בלעם מכונה בלשון ויקר. ובשלמא אם היה אומר ונטמא בלעם ויקר, אבל הלא כתוב ויקר אלהים אל בלעם, והייתכן לומר על אלהים עצמו שנטמא לבלעם ומה פירוש הדבר הזה. אין זה אלא כי אף בעבודת ההשגה להתגלות ה' ובלעם היה נביא באמת יש דרך טומאה שהוא דרך עמלק ובלעם וצריכים ללמוד לזכור ולהיזהר מזה ולמחות את זכר עמלק.

כ"א

ובאמת מה כולנו מבקשים אם לא את רוח השכינה. והנה בכל חמשת חומשי תורה לא מצינו אדם מדבר על חיפוש רוח השכינה וההכנה שעשה אליה כמו בלעם. ולא מצינו שמשה רבינו ילך שפי או ישא משלו או יבנה מזבחות למען המשכת ההשראה.

הוא החוש העליון ביותר והוא שמע ישראל.

ב"א

כנגד עמלק שלא שמע את יציאת מצרים ולא זכר אותו היה יתרו. שהוא היה מאותו השורש של עמלק. ומה כתוב בו, וישמע יתרו. עמלק בא. אבל יתרו שמע. ויבא עמלק וישמע יתרו. ומה שמועה שמע ובא אבל הוא עורר את חוש השמיעה עצמו. ולפיכך במקום שנזכר עמלק לגנאי נזכר יתרו לשבח ויסר שאול את הקיני מבין עמלק כי עשו חסד עם ישראל בעלותו ממצרים. ומהו החסד שעשה יתרו שבא אל משה, ומסתמא היה בזה חסד פוליטי ממשי כי הוא היה כהן מדין שכניו של עמלק והוא נתן אישור והכרה לעם שיצא ממצרים לא כמו בלעם ועמלק.

ב"ב

וחז"ל פירשו שהחסד שעשה יתרו הוא שלקח עולה וזבחים לאלהים ומתוך שעשה חסד עם משה נחשב שעשה חסד עם כל ישראל. כאן הוא ההבדל בין הזבח שרצה שאול לזבוח או המזבחות שערך בלעם ובין הזבח של לאכול לחם עם חותן משה לפני האלהים שהוא הזבח שבא על השמיעה בקול ה'.

צדיק מבוראך. אל תצדק הרבה הוא עבודה קדושה בדיוק כמו אל תרשע. בלעם הוא צדיק הרבה ועמלק הוא צדיק הרבה הוא זורק דברים כלפי מעלה. זה דבר עדין ויש לשמוע אותו שהקדושה גם לא מייחסת לעצמה את עבודת ה' ואת הביטול. כפי ששמעתי מצדיק אחד שהתגברות על הגאווה הוא ניצחון שאין דרך לחגוג כמו הניצחון על שאר מידות רעות, כי ברגע שאתה מנצח את הגאות משמע שהבנת שמעולם לא היה לך במה להתגאות ואין למי לתת תודה על ההתגברות.

וישמע יתרו מול שבחת עמלק

ב'

הזכרון היהודי היותר גדול הוא 'שמע ישראל' הישראל הוא מי ששומע. הוא לא מקים את דבר ה' הוא שומע את דבר ה'. ונבואת הקדושה הוא תמיד בשמיעה, שהוא התעדנות וביטול כל הרעשים המפריעים כולל את רעש הרצון לשמוע בקול ה', ואז ישמע את קול ה'. ושאל המלך ניסה וישמע שאול את העם, אבל שוב היה קול הצאן באזני ואמר שמואל לא שמעת את דבר ה' שמעת גם את קול העם, והלא שמוע מזבח טוב. השמיעה

ב"ג

ומה עשו בני הקיני בני יתרו ליד עמלק? והלא למדנו שישבו ביריחו עיר התמרים. אמרו חז"ל שהלכו למדבר ללמוד תורה אצל יעבץ. היינו הם חיפשו את התגלות התורה בדיוק כמו שחיפש משה כאשר נהג את הצאן אחר המדבר אצל חותנו, וכאשר נהגו ישראל ויצאו למדבר להשיג את התורה ושם ויבא עמלק. כך כאשר הלכו בני יתרו לגור במדבר ללמוד תורה התיישבו ליד עמלק. וכאשר הגיע שלב הבירור אמר שאול שצריך לברר את הקיני מתוך עמלק. היינו תפסיקו לחפש את השכינה במדבר כי חיפוש יותר מדאי גם הוא איננו טוב.

ב"ד

פן אוסיפך עמו כי הצדיק נתפס בעון דורו הרשעים פירושו תמיד הצדיקים קרובים יותר לרשעים ממה שנדמה, והוא נתפס בעון כי באמת באותו חיפוש ההתגלות שהוא הולך בה יש צד בלעם ועמלק וכאשר מגיע זמן בהניח צריכים הצדיקים לעזוב אף את בקשה זו שבה הם מתדמים לרשעים ולהסיר את הקיני מתוך עמלק. [והסוד כי כל זה מגיע לשורש קין שחרה אפו על חוסר קבלת קרבנו כי הביא יותר מדאי ואמר לו ה' אם תיטיב שאת וגו' ודי בזה כאן]

ב"ה

כאשר בנו את המשכן נאמר בתחילה מאת כל איש אשר ידבנו ליבו תקחו את תרומתי, פירוש גם מן הערב רב שהם 'כל איש', כי מה הם הערב רב הלא אינם אלא הגוים שהלכו לבקש את ה' עם ישראל במדבר, וודאי באו עם נדבת לב ותשוקה גדולה. וודאי ראוי להתחיל את בנין המשכן גם בנדבה שלהם.

ב"ו

אבל אותו תשוקה ואש עלול גם לעשות את העגל והם שהחטיאו את ישראל במעשה העגל כי לא יכלו לסבול את ה'לא ידענו' מה היה לו שאין אנו יודעים כלל כיצד להגיע אל התורה ואל השכינה. לפיכך אחר שהוחזרה עבודת המשכן מתוך חטא העגל נאמר ויקהל משה את כל עדת ישראל, הקהיל את ישראל מתוך הערב רב, וכבר לא אמר מאת כל איש אשר ידבנו ליבו כי גם נדבת הלב יכול להיות יותר מדאי, אלא פשוט קחו מאתכם תרומה.